פסידא דפועלים, לא סיירא לארעיה מאורתא פסידא דבעל הבית ויהיב להו כפועל בטל. ואמר רבא האי מאן דאוגיר אגורי לדוולא ואתא מטרא פסידא דפועלים, אתא נהרא פסידא דבעל הבית ויהיב להו כפועל בטל, ואמר רבא האי מאן דאוגיר אגורי לדוולא ופסק נהרא בפלגא דיומא, אי לא עביד דפסיק, פסידא דפועלים, עביד דפסיק - אי בני מתא, פסידא דפועלים, לאו בני מתא, פסידא דבעל הבית, ואמר רבא האי מאן דאגר אגורי לעבידתא, ושלים עבידתא בפלגא דיומא - אי אית ליה עבידתא דניחא מינה יהיב להו, א"נ דכותה מפקד להו, דקשה מינה לא מפקד להו ונותן להם שכרן משלם, אמאי וליתיב להו כפועל בטל? כי קאמר רבא באכלושי דמחוזא דאי לא עבדי, חלשי. אמר מר שמין להם את מה שעשו כיצד, היה יפה ששה דינרים נותן להם סלע קא סברי רבנן יד פועל על העליונה: או יגמרו מלאכתן ויטלו שני סלעים: פשיטא? לא צריכא דאייקר עבידתא ואימרו פועלים ואזל בעל הבית ופייסינהו, מהו דתימא מצו אמרי ליה כי מפייסינן אדעתא דטפת לן אאגרא, קמ"ל דאמר להו אדעתא דטרחנא לכו באכילה ושתיה: סלע, נותן להם סלע: פשיטא? לא צריכא דזל עבידתא מעיקרא ואגרינהו בטפי זוזא, [ב] ולסוף אייקר עבידתא וקם בטפי זוזא, מהו דתימא אמרי ליה טפי זוזא אמרת לן טפי זוזא הב לן קמ"ל דאמר להו כי אמרי לכו טפי זוזא דלא הוה קים לכו, השתא קים לכו: רבי דוסא אומר שמין להן את מה שעתיד להיעשות היה יפה ששה דינרים נותן להם שקל: קסבר יד פועל על התחתונה: או יגמרו מלאכתן ויטלו שני סלעים: פשיטא? לא צריכא דזל עבידתא ואימר בעל הבית ואזול פועלים ופייסוהו, מהו דתימא מצי אמר להו אדעתא דבצריתו לי מאגרייכו, קמ"ל דאמרי ליה אדעתא דעבידנן לך עבידתא שפירתא: סלע, נותן להם סלע: פשיטא? א"ר הונא בריה דרב נתן לא צריכא דאוזילו אינהו גביה זוזא מעיקרא ולסוף זל עבידתא, מהו דתימא בציר זוזא אמריתו לי בציר זוזא יהבינא לכו, קמ"ל דאמרי ליה כי אמרנא לך בבציר זוזא דלא הוה קים לך, השתא קים לך. אמר רב הלכה כר' דוסא, ומי אמר רב הכי והאמר רב פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום, וכי תימא שאני ליה לרבי דוסא בין שכירות לקבלנות ומי שאני ליה והתניא השוכר את הפועל ולחצי היום שמע שמת לו מת או שאחזתו חמה, אם שכיר הוא נותן

פסידא דפועלים · גשמים שירדו הפסד פועלים הוא דלא יהיב להו מידי דלאמר להו מזלייכו גרס: לא סיירא מאורתא פסידא דבעל הבית · דלאמרי ליה מי יימר דלדעתא דההוא ארעא אגרתן: לדוולא · להשקות שדות: ואתא מטרא · והשקה אותה ואינה צריכה לדוולא: אתא נהרא · גדל הנהר ועלה ונכנס בחריצין העשויין בשדה ומהן היא שותה ואינה צריכה לדוולא: פסידא דבעל הבית · דפועלים אינן יודעין במנהג שדהו שיהא נהר עולה להשקותו אך הוא היה יודע: ופסק נהרא · שממנו משקין: אכלושי דמחוזא · במחוזא שהוא עירו של רבא היו בני אדם הרגילים לשאת משאות תמיד וכשיושבין בטלים קשה להן: יד פועל על העליונה · ואפילו הוא חוזר בו דיכול לחזור בו כדכתיב (ויקרא כה) כי עבדי הם ולא עבדים לעבדים ומהכא יליף לה *בפ"ק דקדושין (דף כב:): פשיטא · דכי גמרי שני סלעים הוא דשקלי: דאייקר עבידתא · הוקרו פועלים: ואימרו · לשון הפרס ונזור אחור ומתרחק מן הדבר ובלשון המקרא דומה לו כעת במרום תמריא (איוב לט): פייסינהו · הרבה תחנונים: מהו דתימא · כיון דיד פועל על העליונה: פשיטא · דאם סלע יפה מה שעשו נותן להם סלע אלא מה יתן: לא צריכא דזל עבידתא מעיקרא · כששכרן היו פועלין בזול: ואגרינהו בטפי זוזא · ואלו לא רצו להשכר כשאר פועלים והוסיף להם זוז, כשפסק להן סלע על מלאכה זו לא היה ראוי אלא לסלע חסר דינר: והשתא אייקר עבידתא · וקם בטפי זוזא שאר פועלים יטלו עליו סלע: מהו דתימא · הואיל ולרבנן יד פועל על העליונה מצו אמרי ליה כו': לא קים לכו · לא הייתם יודעים שתהיו ראויין ליטול סלע ואני בכך לא אפשי לשכור ורציתי בדעתכם שלא התרצו בפחות מסלע ואמרתי להוסיף זוז על שכר פעולה כדי ליטול סלע להשלים רצונכם: השתא דקים לכו · שהכל נוטלין סלע ברצונכם, על זאת לא התניתי להוסיף: מהו דתימא · הואיל ואמר רבי דוסא יד פועל על התחתונה טעמיה משום דהפסיד בעל הבית הוא והשתא כי פייסוהו פועלין מצי אמר להו וכו': סלע, נותן להם סלע · ואם העמיד להעשות יכול הוא לגמרו בשכירות סלע נותן להם במה שעשו סלע: לא צריכא דזל עבידתא השתא · לכך יגמור בסלע אבל בשעת התנאי היה חליה ראוי ליותר מסלע והן שפסקו על כולה ב' סלעים דהוקים היו והחילו בה: מהו דתימא · הואיל ולרבי דוסא יד פועל על התחתונה כימא להו בציר זוזא אמריתו לי בציר זוזא והרי הכל עושים סלע שקולו אתם במה שעשיתם סלע חסר זוז: קמ"ל · דאמרי ליה כי אמרינן לך חדעתא דלא קים לך לעשות בסלע ולריטוך אפי' אפשר להוסיף, כתרצית אנו לסלע דהוא פחות מכדי שכר פעולה: השתא דקים לך · אי אפסיע בפחות מיכן שהרי בסלע נתרצית: שכירות · שכיר יום: שאני ליה בין שכירות לקבלנות · דגבי שכירות איתא להאי טעמא דעבדי הם ולא עבדים לעבדים אבל בקבלנות אין זה עבד אלא לעצמו ורבי דוסא בקבלנות מיירי כדקתני קיבלו קמה לקצור והרב בשכיר יום:

דאגר אגורי לדוולא ואתא מטרא פסידא דפועלים · משמע הכא דהלכה כרבא דליכא מאן דפליג ותימה דלאמר במי שאחזו (גיטין דף עד: ושם ד"ה רבא) ההוא דאמר ליה לאריסיה כ"ע דלו תלתא ושקלי ריבעא ואת דלי ארבעא ושקול תלתא לסוף אתי מטרא אמר רב יוסף הא לא אמטריך דלה רבה אמר הא לא אמטריך ומפרש טעמא דרבה משום דמשמיה רחומי עליה ומוכח התם דהלכה כרבה וי"ל דדוקא באריס שיורד לקרקע באריסות נותן לו השליש אפילו אתי מיטרא מספק דשמא לא אתי כמו שאר אריסי דשקלי ריבעא אפי' אתי מיטרא לא יצטרך לדלות תלתא אבל הכא פועלים שאינם אריסין אלא נותן להם שכירות על המלאכה אפי' התחילו במלאכה אין להם ליטול אלא לפי מה שעשו כיון דלא נחתי לארעא להיות בחזקת אריסין: ואתא מיטרא בליליה פסידא דפועלים · לספרים דגרסי בליליה נ"ל דמיירי בסיירא לארעיה דבלא סייר לא הוי פסידא דפועלים כדאמר רבא בההוא דלעיל ולאטריך קך דהכא לאשמועינן דבאתי נהרא פסידא דבעה"ב (א) דלא סיירו לארעא דלעיל בההיא דריפקא לא צייך לאשמועינן באתא נהרא דאין רגילות על ידי גידול נהר דהיתמלי ארעא מיא שלא תהא ראויה לריפקא בכביל כך ומההוא דדוולא דהכא אפילו הוה מפליג בין סיירא ללא סיירא לא הוה שמעינן מינה ההיא דריפקא דה"א דגבי ריפקא אפילו סיירא לא הוי פסידא דפועלים דלא היה להם לידע דיתמלי מיא כ"כ ע"י מיטרא שלא יוכלו לרפוק בה אבל הוא מכיר קרקעו שבמטר מועט מריפקא ולא היה לו בבקר להוליכן שם וע"ל דהכא גבי דוולא אפי' לא סיירא הוי פסידא דפועלים והכי לא מפליג בה בין סיירא ללא סיירא כבההיא דהתם אי לא סיירא לא הוי פסידא דפועלים לפי שהפועלים אין להם לידע שהמטר ימנע קרקעו מריפקא אבל בדוולא רוב השדות מתמלאות בהם יאורים על ידי המטר ולא היה לו לירא יותר מפועלים ולא פשע במה (ב) שהוליכם שם: ופסק נהרא בפלגא דיומא · הכא נקט פלגא דיומא משום דבפלגא דיומא עביד דפסיק טפי על ידי שדולין ממנו להשקות השדות: עביד דפסיק פסידא דבעה"ב · גבי ואתא נהרא דלעיל לא מפליג בין רגיל למיתי ללא רגיל דהתמא עביד למיתי שלכך יש בו חריצין להוליך המים בכל השדה ולא מפליג בין בני הוואי מתא לבני מתא אחריני דאפילו איתנהו בההוא מתא הוי פסידא דבעה"ב דאין להם לידע ענין שדהו אם בא מן הנהר להוכה אבל אם פסק הנהר יודעין כל בני העיר: יד פועל על העליונה · כלומר אינה על התחתונה כדקאמר רבי דוסא שפוחת להם מה שצריך לשכור פועלין ביוקר: רב

יט א מיי' פ"ט מהל' שכירות הלכה ו סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שלג סעיף ב [רב אלפס כאן ובגיטין פ"ז דף קפ]:
כ ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:
כא ג ד ה מיי' שם הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלג סעיף א:
כב ו ז טוש"ע ח"מ סי' שלג סעיף ה:
כג ח ט טוש"ע שם סעיף ו:
כד י כ טוש"ע שם סעיף ס:
פי' שהפועלים בני אותה העיר יודעים מנהג הנהר. ברכ המגיד
כה ל מ טוש"ע שם סעיף ו:
כו נ מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלג סעיף ד:
כז ס מיי' שם טוש"ע שם סעיף ס:

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה ואתא וכו' ולתע"ג דסיירו לארעא וכו': (ב) בא"ד ולא פשע במה שהוליכם שם:

הגהות הגר"א
[א] גמ' (יהיב להו) תא"מ: [ב] גמ' ולסוף. נ"ב ...

גליון הש"ס
גמ' בין שכירות לקבלנות. עיין לעיל דף מח ע"ב תוס' ד"ה והא:

פי' הרמב"ם תופרי הדמש

[נ"ל מאגרייכו יעב"ץ]

[עי' תוס' קדושין יז.ד"ה מלה בלם]